

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԸ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 18, 1895

ԹԻԻ 20

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Հաւատարիմ Եղիւր Համոզումներու . . .	153
«Մինչև Յարդ Զգիտում»	153
Սերոյ Ազգեցութիւնը	154
Կրօնական Անտարբերութիւն	154
Մովսէսի Փիղերը	155
Հիւսիսային Մովսէս Զրանցքը	155
Ոչինչ Նոր	156
Առէկալ	156
Թղթակցութիւնը	—
Պատուանդաններու Գործածութիւնը . . .	157
Քրիստոնէական Վարդապետութիւն . . .	157
Վառարանիս Գով	158
Նուիրատուութիւնը Ինչպատա Ծարգինի, Հայտայի, Քիլիսի, Ուրտուանի, Եւ Թըլի Առաքելական Գործոյն	158
Հանդէս Գաղաթական	159
Գրամական	160

ԱԻՅՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատա-
րակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար
կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4
մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախսը խմբագրու-
թեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարա:
Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան
եւ քղրատարութեան պատկանեալ ամէն
գրութիւնը պարտին ուղղութիւն առ Մ. Զ.
Ս. Պարմըմ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միւսիոնարաց Ընկերութեան Կողմէն,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԵՐՏՈՒՄԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՄԵՐՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՄԱԳԻՐ

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԵՂԻՐ ՀԱՄՈԶՈՒՄՆԵՐՈՒԴ

Յաջողակ աւետարանիչ մը կը պատմէ
թէ ինչ մեծ հետեւանքներ յառաջ եկան
իր մէկ հաւատարմութենէն երբ ինք ու-
ղեւորելով վաճառականութիւն կ'ընէր:
Լաւ առեւտուր մը ըրած էր, և վաճառա-
կանն ըսած էր թէ «Հիմա պատիւ մը
ընելու ես»: Հասկցաւ թէ այդ ինչ կը
նշանակէր: Փողոցին անդին կողմը դի-
նետուն մը կար. կը սպասուէր որ հոն
երթար և իր ծախքով խմելքներ գը-
նէր առեւտրական տան բոլոր պաշտօն-
եաներուն համար: «Օգուան ի՞նչ է»,
ըսաւ ինքնիրեն. «վաճառականութեան
յատուկ սովորութիւններէն մէկն է այս.
և ես բան մը պիտի չլամմ»: «Այո»,
ըսաւ կարծես մէկն անոր, «կրնաս ճիշդ
այս առթիւ ուրանալ ամէն բարի որոշում
և ինչալ վերջնապէս»: «Տղաք», ըսաւ
վերէն նոր ներշնչութիւն մը ընդունելէ
ետեւ, «երթ ես առ բանն ընեմ» աչ-
խարհի ամենէն անարգ մարդը պիտի

ըլլամ, և եթէ կ'ուզէք մտիկ ընել՝ պատ-
րաստ եմ ձեզի պատճառը բացատրե-
լու: Գինովինող ըմպելիներու միջոցաւ
մահուան և դժոխոց դուռներն ինչալու
վտանգէն դեռնոր ազատուած եմ, և եթէ
ձեր ուզածն ընեմ՝ աշխարհի մէջ ամե-
նէն անարգ բանն ըրած պիտի ըլլամ
թէ՝ ձեզի և թէ՝ ինծի համար»: Արկ-
ղակալն անմիջապէս յատկեց ելաւ իր
աթոռէն և անոր ձեռքը բռնելով հար-
ցուց, «Ունի՞ս դիննհատական ուխտի
տոմս մը. ես պիտի ստորագրեմ զայն»: Սպա-
վաճառականը մէկ կողմ տարաւ
ուղեւոր վաճառականը և ըսաւ, «Կը խոս-
տանամ քեզի թէ կաթիլ մը բերանս
պիտի չառնեմ որչափ Ժամանակ ապ-
րիմ»: Կ'արժէ համարձակապէս և ան-
կեղծաբար պաշտպանել ինչ որ ուզիդ
է: Փորձեցէք:

«ՄԻՆՉԵՒ ԶԱՐԴ ԶԳԻՏՆԱՄ»

Սրտառուչ պատմութիւն մը կը պատ-
մուի գաղղիացի քաջաժանօթ նկարչի մը
աղջկան վրայով: Փոքր աղջիկը մանկու-
թեան ատեն կորուսած էր տեսնելու
կարողութիւնը, և իր կուրութիւնը ան-
բուժելի կը կարծուէր: Սակայն փարի-
զի անուանի ակնաբոյժ մը գործողութիւն
մը կատարեց անոր աչքերուն վրայ, և
աղջիկն սկսաւ տեսնել: Իր մայրը շա-
տոնց ի վեր մեռած էր և իր հայրն ե-
ղած էր իր միակ բարեկամը և ընկերը:
Երբ իրեն ըսուեցաւ թէ իր կուրութիւ-
նը պիտի բուժուի, առաջին մտածումը
սա եղաւ թէ պիտի կրնայ տեսնել հայ-
րը: Եւ երբ բժշկական դարմաններն ամ-
բողջովին վերջ գտան և անոր աչքերուն
վրայ կապուած բաներն հանուեցան,
վազեց ուղղակի հօրը, և դողալով ան-
քթի շայեցաւ անոր երեսը, և երբե-
մըն աչքերը գոցելով զննեց զայն իր
մատներով, որպէս թէ ստուգելու հա-
մար թէ իրօք հօրը երեսն էր: Հայ-
րը պատուական գլուխ մը և վեհ կեր-
պարանք ունէր: Իր ամէն ակնարկը և
շարժումը խորին հրճուանքով դիտուե-
ցան աղջկան կողմէն: Այս առաջին ան-
գամն էր որ իր յարատեւ դուրսդարան-

քը և հոգածութիւնը իրական թուեցան
անոր: Աղջկան աչքերը արտասուքով կը
լեցուէին երբ հայրը կը գգուէր կամ
սիրով կը դիտէր զայն: «Ո՛հ», դուչեց
աղջիկը անոր ձեռքն ամուր սեղմելով,
«Ես այսպիսի հայր մը ունենամ և մին-
չև ցարդ չգիտնամ»:

Մեզմէ քանի՞ քանիներ այս պղտիկ
աղջկան նման են: Կեանքի ասպարէզը
թեւակոխող քանի՞ քանի երիտասարդ-
ներ դպրոցի մէջ կամ ուրիշ տեղ սերտ
բարեկամութիւններ չեն հաստատած
մարմնական թերութեան մը կամ աղ-
քատութեան պատճառաւ, որ դժպէսի
բնաւորութիւն մը տուած էր իրենց և
խիստ և կամկածոտ ըրած էր զանոնք:
Այսպիսիներ կը խորհին թէ իրենց վի-
ճակած է աշխարհի վրայ միայնակ ապ-
րիլ, և կինները ծանծաղամիտ՝ իսկ այ-
րերը խաբեաց գտնել, թէ բաղժն
իրենց հակառակ է, անբարեկամ պի-
տի մնան, իրենք պիտի բանան իրենց
ճամբան և երբեք ուրիշէ օգնութիւն
պիտի չխնդրեն: Այսպիսիներու հոգւոյ
աչքերը դոց են: Եթէ բացուի անոնց
աչքը, պիտի տեսնեն թէ աշխարհ ի՞նչ
հաւատարիմ և օգտակար բարեկամնե-
րով որ կը սպասեն իրենց հետ գործե-
լու և երջանիկ ըլլալու: Պիտի տեսնեն
իրենց իսկ կեանքերուն մէջ, որչափ ալ
ողորմելի կամ տխրազին ըլլան, առող-
ջարար և ուրախարար աշխատութեան,
որտաղին բարեացակամութեան, սիրոյ
և ընկերակցութեան անհամար պատե-
հութիւններ: Եւ իրենց կենաց հաճոյ և
անհաճոյ բոլոր պարագաներուն մէջ ան-
վրէպ պիտի զգան Սմնակալին սէրը
և գորովը որ կը բռնէ զիրենք ինչ-
պէս արեւուն լոյսը կը բռնէ փոշիի շա-
մանդաղը:

Մեր ամենէն ծերերը և իմաստուն-
ները — ուսումնականներ, վաճառական-
ներ, կիներ, ևն. — կոյր կ'ապրին այս
աղջկան նման, երբեք չտեսնելով ձեռ-
քն Անոր որ արեւը կը ծագեցնէ մեր
ճամբան լուսաւորելու, որ կը կերակրէ
զմեզ ամէն օր, և որ բնակարան կը
պատրաստէ մեզի երկնից մէջ: Սակայն

հոգիի այս կուրուքներն, ինչ ալ ըսեն մարդիկ անոր վրայ, անբուժելի չէ։ Միայն խնդրելու ենք Մեծ Բժիշկը, վաղեմի կոյրին հետ գոչելով, «Տէր, որ աչքերս բացուին»։ Անոր մատին հպուժմով կը փարատի մեր խաւարը, և նոր լոյսն ընդունելով կը գտնենք զմեզ նոր աշխարհի մը մէջ։ Այն ատեն դադարաւ ցի երջանիկ աղջկան նման պատրաստ կ'ըլլանք դոչելու, «Ո՛հ, ես այսպիսի Հայր մը ունենամ և մինչև ցարդ չզխանամ»։

ՍԻՐՈՅ ԱՋԻԵՅՈՒԹԻՒՆԸ

«Ես կը յաղթեմ», ըսաւ տապաւրը, եւ իր ծանր հարուածներն իջան երկաթին վրայ։ Բայց ամէն հարուած կը բթացներ անոր բերանը։ Վերջապէս դադրեցոյց իր հարուածները։

«Ինձի ձգէ», ըսաւ սղոցը, եւ իր անողոր ակունքերով սկսաւ քերել անոր մակերեսը ետ եւ առաջ երթալով, մինչև որ ակունքերը մաշեցան եւ թափեցան, եւ ինք մէկ կողմ ինկաւ։

«Հա՛, հա՛», ըսաւ մուրճը, «ես գիտէի որ պիտի չյաջողիք։ Ձեզի սորվեցնեմ կերպը»։ Սակայն առաջին սաստիկ հարուածէն իսկ մէկ կողմ թռաւ իր գլուխը, եւ երկաթը մնաց առաջուան պէս։

«Ես ալ փորձ մը ընեմ», հարցոց բոցը։ Ամէնքն արհամարհեցին զայն, բայց նա մեղմով դարձաւ երկաթին շուրջ, բարձրացաւ եւ չընկալաւ զայն։ Ինչպէս մինչև որ երկաթը հայեցաւ իր անդիմադրելի ազդեցութեան տակ։

Սիրտեր կան որոնք այնչափ կարծր են որ կը դիմանան բարկութեան զօրութեան եւ հալածանքի նենգութեան եւ չեն փոխուիր։ Սակայն արդարեւ կարծր է այն սիրտը որ կրնայ զիմադրել Սիրոյ ազդեցութեան։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

[Խմբագրական]

Մենք մեր խմբագրականներուն մէջ միշտ ջանացած ենք ջատագով ըլլալ քրիստոնէական կրօնի լայն եւ ազատամիտ տեսութիւններու, եւ մեր անկեղծ ուրախութիւնն արտայայտած ենք ամէն անգամ որ աւելի բարեկամական եւ եղբայրական զգացում տեսած ենք Քրիստոսի մէկ եկեղեցւոյն զանազան ճիւղերուն միջեւ։ Քանզի կայ միայն մէկ եկեղեցի — տեսանելին եւ անտեսանելին մէկ են։ Թէեւ հիմա նեղ վտակ մը, «մահուան ցուրտ Յորդանան», կը բաժնէ զանոնք։ Տեսանելի եկեղեցին շատ ճիւղեր ունի։ Յաւինք թէ չցաւինք, այս է իրողութիւնը։ Եւ անոնք որ կը ջանան այդ ճիւղերը սիրով եւ համակրանքով իրարու մօտեցնել՝ կը գործեն Քրիստոսի բաղձանաց համաձայն նաեւ ողբոյն՝ Քրիստոսի այն նուիրական եւ սրտառու ազդեցին որ յիշատակուած է Յով. Ժ. Գլխուն մէջ։ Կրնանք համակարծիք չըլլալ թէ այս ճիւղերը ո՛րչափ են, թէ ինչպէս կրնայ մարդ մը վարդապետական ծանր մոլորութիւններու յարիւ, եւ սակայն կրնանք ճշմարիտ քրիստոնեայ ըլլալ։ Բայց սա կարծիքը թէ մեր եկեղեցիէն դուրս չկայ փրկութիւն հոգեոց՝ արդիւնք է կամ տղիտութեան, կամ ինքնահաւանութեան, եւ կամ թէ՛ տղիտութեան եւ թէ՛ ինքնահաւանութեան, եւ հիմա կը մերժուի բոլոր եկեղեցիներուն ամենէն աղէկ եւ ամենէն խելացի մարդոց

կողմէն։ Ճանչնանք եւ խոստովանինք ինչ որ ըսածի եւ ճշմարիտ է իրարու հաւատքին մէջ, իսկ ինչ որ մոլար եւ մեծասակար է տեսնելու եւ ուղղելու պիտի առաջնորդենք զիրար աւելի բարեկամական հաղորդակցութեամբ քան անաթեմայով եւ լուտանքով։ Քաղցկեղէ բռնուած երեք Կ. պոլսեցիներ կը հաւատան թէ իրենց հիւանդութեան դարմանը Պարսկաստանի Ատրպատական դաւառին մէջ կը գտնուի։ Մին կը կարծէ թէ դեղը Սալմաստի մէջ է, մին վատահ է թէ Խոյի մէջ է, միւսն ալ կ'ըսէ թէ դիտէ որ Դաւրէթի մէջ է։ Ուրեմն թող մէկտեղ ուղեւորին եւ իրարու սպասաւորին ճամբան, եւ ճամբորդութեան վախճանին պիտի իմանան չիտակը։ Իւրաքանչիւրին խնդրածը դեղն է եւ ոչ թէ իր տեսութիւններուն հաստատուիլը։ Այսպէս ալ իրենց հոգիներուն փրկութիւնը եւ իրենց օրհնեալ Տէրոջը փառքը անկեղծութեամբ խնդրողները թող մէկտեղ ուղեւորին մինչև որ իրենց հաւատքները նոյնանան եւ միանան։

Ծիշդ երեսուն տարի առաջ կրօնական մեծ արթնութեան մը ակնատես եղանք Ամերիկայի մէջ։ Մեթոտական երէց մը քարոզեց Երիցական եկեղեցւոյն մէջ, յաջորդ իրիկունը Մկրտական քարոզիչը քարոզեց Մեթոտական եկեղեցւոյն մէջ, եւ երրորդ երեկոյին Երիցական հովիւը քարոզեց Մկրտական եկեղեցւոյն մէջ։ Այս պաշտամանց միջոցին քարոզիչներէն ոչ մին թողուց իր մասնաւոր տեսութիւնները, այլ ամէնքը մէկտեղ վառուած էին սա բաղձանքով որ մարդիկ զանազան մեղաց ճամբաներէն եւ հաշտուին Աստուծոյ հետ։ Այսպիսի միութիւն մը անհնար պիտի ըլլար երկու հարիւր տարի առաջ, բայց երբ յիսունէ աւելի մարդ տեսանք եկեղեցիներէն մէկուն մէջ ոտքի վրայ կեցած որպէս զի իրենց վրայ առնէին Աստուծոյ ուխտերը, սա եղաւ մեր զգացումը թէ Տէրը իր հաւանութեան կնիքը դրած է անոնց միասնական աշխատութիւններուն եւ ազդեցութեան վրայ։ Օրինակ մը կրնանք առնել այս երկրէն։ Կը յուսանք թէ մեզի ներքի է ակնարկութիւն մը ընել անցիւղին։ Երբ մեր սիրելի գործակիցը, հանգուցեալ Մր. Նաթ, Պիթլիս եկաւ 1838ին, բոլոր եկեղեցիներուն մէջ նզովեցաւ, եւ չատ հալածանքի եւ դառն ընդդիմութեան պատահեցաւ։ Մեր թղթակիցը պատմեց թէ անոր թաղման միջոցին ինչ պատիւ մատուցուեցաւ անոր յիշատակին։ Երբ անոր սգաւոր ընտանիքին ըսուեցաւ, «Մեր ամենէն ընտիր եկեղեցիին կամ վանքին մէջ թաղեցէք ձեր մեռեալը», այդ հրաւերը չարժեք բոլոր անոնց սիրտերը որոնք կը սիրէին հանգուցեալը, եւ ամէնքս շնորհակալ ենք այն սիրոյն համար որմէ բխեցաւ այդ հրաւերը։ Շնորհակալ ենք նաեւ Լուսաւորչական կղերին որ պաշտօն կատարեց անոր յուղարկաւորութեան ժամանակ, եւ Լուսաւորչական հարիւրաւոր բարեկամներուն որոնք արտայայտեցին իրենց համակրանքն իրենց ներկայութեամբ։ Ոչ մէկը կրնայ սխալ մեկնել սիրոյ այս հաւաստիքը։ Չկարծուեցաւ թէ եկեղեցականներն իրենց այն ընթացքով կը հասկցնէին թէ իրենք ընդունած են հանգուցեցիւն կրօնական բոլոր գաղափարները։ Ոչ մէկն համարեցաւ թէ իրենց ներկայութեամբ ըսին անոնք, զոր օրինակ, սպասէ։ «Մենք մինչև ցարդ կը վարդապետէինք թէ եթէ Սիրոյն կայ, բայց հիմա կ'ընդունինք մեր հանգուցեալ բարեկամին կարծիքը թէ միայն երկու Սիրոյն է կայ»։

Անոնց ներկայութեան նշանակութիւնը սա էր մանաւանդ. «Հակառակ դաւանանքի բոլոր տարբերութիւններուն որ կային մեր եւ Մր. Նաթի միջեւ, եւ որոնցմէ ոմանք մեզի կարեւոր կը թուէին, իր երկարժամանակեայ քննութիւնն հոս՝ համոզած է զմեզ թէ բարի մարդ էր նա, մարդ մը՝ որ անկեղծութեամբ կը սիրէր զՔրիստոս եւ անշահախնդրութեամբ կը փնտէր մարդոց օգուտը»։ Եւ ուր որ այս սէրը եւ ոգին գտնուին, մենք կ'ուզենք ճանչնալ եւ պատուել։ Չենք ըսեր թէ Պիթլիսի մէջ 1838ին արձակուած նզովքները նուազ անկեղծ էին քան 1893ին յայտնուած յարգանքը եւ համակրանքը, այլ կ'ըսենք թէ զգաղմանց այս փոփոխումը կը ցուցնէ յառաջդիմութիւն եւ ոչ յետադիմութիւն, եւ թէ նոր ոգին աւելի քրիստոնէավայել է քան հինը։

Սխալ է քաղաքավարութեան այս աճեցումն ոգին «կրօնական անխորութիւն» կոչել, ինչպէս կը կոչէ Մէհմաթ Ալի Բեյ թղթակիցը, եւ սաստիկ անիրաւութիւն է «վերագրել [զայն] տղիտութեան եւ, որ չարագոյն է, կրօնական անտարբերութեան»։ Կրօնը մարդուն համար ամենէն բարձր յարգ ունեցող բանն է։ Կրնանք ամէն ուրիշ բանի անտարբեր ըլլալ, բայց կրօնի ոչ։ Որչափ յաւիտեանականութիւնը կարեւորութեամբ կը գերադասեցէ անցաւոր ժամանակը, նոյնչափ կրօնը կը գերադասեցէ բոլոր ժամանակաւոր շահերը։ Չկայ մէկը որ չափէն աւելի յարգ ընծայէ կարեւորութեան այն ճշմարտութեան զոր Աստուած իր ողորմութեամբ յայտնած է եւ որ իմաստուն կ'ընէ փրկուելու։ Բարձրագոյն գովեստը կը մատուցուի մէկուն երբ ըսուի թէ ինք ճշմարտապէս կրօնասէր մարդ է։ Սակայն ճշմարիտ կրօնը կ'ընդարձակէ, կ'ազնուացնէ մարդուն տեսութիւնները եւ զգացումները, եւ կ'առաջնորդէ զնա արդարութեամբ վարուելու ուրիշներուն հետ։ Ես իմ ոսկոյս գինը կ'ոտրած չեմ ըլլար երբ ուրիշի մը արծաթը իր լիովն արժէքովն ընդունիմ կամ հաշուեմ, եւ կարելի է որ, եթէ անախտապաշար աչքով կարենամ նայիլ, երբեմն տեսնեմ թէ նա ոսկին ունի, իսկ ես՝ արծաթը։ Երբ ես ուսանող էի, դպրոցական ընկեր մը տարաւ զիս գործարան մը ուր վերատեսուէ էր իր հայրը։ Դուրս մեր ետեւէն խնամով գոցուեցաւ վասն զի մեքենաներու վերաբերեալ նոր բարեփոխումներ մուծուած էին հոն, եւ չէր ուղուեր որ տեղւոյն նոյն կարգի միւս գործարանին յայտնուէին անոնք։ Այս չէ այն յարաբերութիւնը որ կենալու է Քրիստոսի եկեղեցւոյն ճիւղերուն միջեւ։ Այդ ճիւղերը մրցակիցներ ըլլալու չեն, այլ՝ աշխատակիցներ։ Պողոս, երբ իր կենաց վախճանին մօտեցած էր, ըսաւ թէ ինք «արդէն կատարեալ» չէ. այսպէս կրնայ ըսուիլ նաեւ եկեղեցւոյ ամէն ճիւղի համար։ Ամէն անհատ քրիստոնեայ, եւ քրիստոնէական եկեղեցւոյ ամէն ճիւղ, յօժար ըլլալու է տեսնել եւ խոստովանիլ ուրիշներուն բարի բաները եւ օգտուիլ անոնցմէ։

Չգուշանանք կրօնական անտարբերութենէ։ Քրիստոնէութիւնը անհատ մարդուն եւ մարդկային սնդիկն համար շատ աւելի արժէք ունի քան զոր երբեք երեւակայած է ամենէն անձնանուէր քրիստոնեան։ «Իր անձին համար ինչ ազատէք պիտի տայ մարդ»։ «Տէր, որո՞ւ պիտի երթանք, դուն յաւիտեանական կենաց խօսքեր ունիս»։ Մենք մասնաւոր սիրով սիրենք եկեղեցւոյ այն ճիւղը որուն կը պատկանինք, որուն վար-

գաղտնաբերութիւնները ամենէն աւելի Աստուածաշունչին համաձայն կը թուին մեղի, եւ որուն երկրպագութեան եղանակը ամենէն աւելի չինիչ եւ միտքաբերիչ է մեղի: Սակայն չըլլանք այնպէս կոյր կամ նախապաշարեալ որ չճանչնանք եւ չսիրենք բարի մարդ մը՝ ուր ալ ըլլայ, եւ մանաւանդ չսիրանք կրօնին էական եղող բանին մէջ: Ինչ որ իմաստունն ըսաւ չար մարդուն վրայով՝ ճշմարիտ է. «Անիկա իր սրտին մէջը ինչպէս որ կը մտածէ, այնպէս է»: Մարդուն կրօնասիրութիւնը որոշողը իր արտաքին կապակցութիւնը եւ իր կատարած արարողութիւնները չեն, թէպէտ այս բաներն իրենց արժէքն ունենան: Տգէտ մարդիկ կըրնան կարծել թէ այսինչ ծէսերուն բոլոր համակերպողները երկնից ժառանգ են, բայց միտքաբերութիւնն է գիտնալ թէ իմաստունն, արդար եւ սրտագէտն Աստուած այնչափ մեծ յարգ չգնեն արդարեւ բաներուն վրայ: Նա նկարագրի կը նայ: Մարդ մը որ կը սիրէ զԱստուած եւ իր սէրը կը յայտնէ ջանալով հնազանդիլ Աստուծոյ, եւ որ կը սիրէ զմարդ եւ իր սէրը կը յայտնէ ջանալով բարիք ընել մարդուն, կ'ընդունուի Աստուծոյ թէպէտ մինչեւ իսկ վարդապետական ծանր մոլորութիւններու մէջ ինկած ըլլայ: Եւ ահա այս ճշմարտութեան ճանչցուելուն եւ ոչ թէ «կրօնական անտարբերութեան» կը վերագրենք մենք մեծ մասը եղբայրական սիրոյ ածման որ կը տեսնուի Քրիստոնէական եկեղեցւոյ զանազան ճիւղերուն պատկանող քրիստոնեաներուն միջեւ:

ՄՈՒՄԵՅՆԻ ՓԻՂԵՐԸ

Իբր քսան տարի առաջ ես բարեբաղդութիւն ունեցայ, կ'ըսէ Հէնրի Բ. Լահէ, այցելել Մուլէյնը, որ Պիրմանիոյ մեծ քաղաքներէն մին է: Մեր նաւը խարխալ նետեց քաղաքէն իբր երեք մղոն վարը ընդարձակ սղոցարանի մը մօտ, որուն մէջ թեքնիի (teak) ատաղձ կը պատրաստուէր արտածման համար: Անտաշ կոճղերը անտառներէն այս գործարանը կը բերուէին, ուր սղոցուելով իբր քսան ոտք երկայնութեամբ եւ տասնեակիւնք ըսանեւութ մատնաշափ թանձրութեամբ քառակուսի գերաններ կը պատրաստուէին: Գերաններուն երկու ծայրերն ալ ծակեր կը ծակուէին, որպէս զի մէջերէն չուան անցուելով գերանները իրար կապուէին եւ լաստի ձեւ առնէին, եւ այսպէս ջրին երեսը ձգուած տարուէին նաւերը, եւ յետոյ նաւերուն կուշտերը գանուող ծակերէն կամ բացուածքներէն ներս առնուէին:

Կոճղերը փոխադրելու գրեթէ ամբողջ գործը փիղերը կը կատարեն, եւ այդ նպատակին համար այս մտացի կենդանիներէն հինգ վեց փիղեր կը պահուէին: Անոնցմէ մին կը գործէր սղոցարանին մէջ, ուր կոճղերը կը զլորէր դէպի սեղանը որուն վրայէն սղոցին բերանը պիտի հրուէին անոնք: Փիղը կոճղերը կատարելապէս կը յարմարցնէր հրելով զանոնք իր ժանիքներով (պոլ) որ յատկապէս իբր վեց մատնաշափ երկայնութեամբ կտրուած եւ ծայրերը պաշտպանուած էին, այնպէս որ կրնար գործածել զանոնք առանց վնասելու ոչ զանոնք եւ ոչ կոճղերը: Փիղը, սղոցելու գործողութիւնը լմնալէն ետքը, կոճղը ուժով մը կը հրէր եւ վար կը սահեցնէր հակուղիղի մը վրայէն սղոցարանի դռնէն ուր միւս փիղերէն մէկը կը հսկէր անոր վրայ: Այս փիղը ունէր տեսակ մը թոյլ օձիք (եպֆ) որուն

կցուած էր շղթայ մը՝ ծայրը կենով (ֆաշա), կենդանին կեռը կ'առնէր իր պատիճով, կ'անցնէր զայն՝ գերաններուն ծայրի ծակերէն, կը դառնար մէկ կողմ եւ կ'երթար, իր ետեւէն քաշելով գերանը այնպէս քիչ յոգնութեամբ՝ որ իբր թէ թերթ մը թուղթ ըլլար: Զառի վայրը ուրկէ նաւ պիտի ջնցուէին գերանները, իբր 150 եարտա հեռի էր եւ կ'անցնէր անտառի մէջէ: Յետոյ պէտք էր անցնիլ դէպ աջ՝ անկիւն մը ձեւացնելով եւ երթալ գետեզրը ուր կը դառնէր զառի վայրը: Սա էր պարզապէս հակեալ տախտակամբ մը գետին յատակի տիղմէն մէկ երկու ոտնաչափ վեր, այնպէս որ ոչ միայն կոճղերն իջեցնելու գործին կը ծառայէր, այլ նաեւ իբրեւ տեղ մը՝ ուրկէ ցամաք կ'ելլէին մարդիկ նաւակներէն: Մենք ամէն օր ատկէ կ'ելլէինք ցամաք: Երբ փիղը ճամբուն յիշեալ անկիւնը կը հասնէր, շղթան կը հանէր կոճղէն, եւ կեռը իր օձիքին կ'անցնէր, որպէս զի շղթան չքաշուէր գետին վրայ: Այնուհետեւ հանդարտութեամբ կը քալէր դէպի կոճղին միւս ծայրը, կը դարձնէր զայն իր պատիճով, մինչեւ որ շիտակ զառի վայրէն դէմը դար: Հինգ վեց մղոններ տալով կը բերէր տախտակամբին, որ միշտ բաւական սահուն եւ լպլիթ կ'ըլլար գետին տիղմին եւ ջուրին պատճառաւ որ անոր վրայէն կը վազէին մակընթացութեան եւ տեղատուութեան ժամանակ: Յետոյ ինքզինք ժողովելով կոճղին կու տար վերջին եւ սոսկալի մղում մը, եւ ահա կոճղը կը սահէր կիջնէր գետը ուր արդէն այս կերպով գետ իջեցուած կոճղերու վրայ կայնող մարդ մը կը տեղաւորէր զայն:

Այս բանին մէջ զարմանալի կէտը փիղերուն ճշգրիտ գաղափարութիւնն է: Անոնք երբեք չէին գործածեր աւելի ոյժ քան զոր պէտք էր: Կոճղ մը երբեք չափին աւելի հեռի չէին մղեր, Գրեթէ անքնայի մը պէս ճիշդ էին: Երբեք չէին աճապարեր, բայց միշտ կը շարժէին շատ մեծ զգուշութեամբ եւ երբեք չէին կայներ: Անյողողող կերպով կը գործէին, եւ կատարուած գործը ահագին էր: Երեւակայեցէք տասնեակու կամ տասնեակորս ոտք երկայնութեամբ եւ մէկուէն կէս ոտք թանձրութեամբ թեքնիի կոճղի մը ծանրութիւնը — թեքնիին ամենէն ծանր փայտերէն մին է — եւ խորհեցէք թէ ինչ ոյժ պէտք է քաշելու եւ քշելու համար զանոնք օրն ի բուն:

Մուլէյնի փիղերը իրենց զրօսանքի ժամերն ալ ունէին: Ամէն առտու ժամը փեցին (Բ. Ե.) եւ ամէն իրիկուն ժամը հինգին միջոցները գետը կ'իջնէին լուացուելու: Այս ժամանակները կ'երթային ջուրը կը մխրձուէին եւ մեծ զուարճութիւն կը զգային: Այնչափ կը թաղուէին ջուրին մէջ՝ որ իրենց պատիճներուն ծայրերը միայն կ'երեւէին: Իրարու վրայ ջուր կը ցայտեցնէին իրենց պատիճներով եւ երբեմն իրարու հետ կ'ըմբշտարտէին ջուրին մէջ, կը նմանէին վիթխարի կատուի ձագերու, այնքան խաղուն էին: Յաճախ կ'երթային նաւակով անոնց լուացուելը տեսնելու, եւ ամէն ատեն նաւու պարզամատ կը տանէինք անոնց: Ծուռով վարժուեցան այս նուէրին եւ կը սպասէին, եւ նաւակը չըջապատելով իրենց պատիճները նաւակին չըջանակին վրայ կը դնէին, միշտ պատրաստ՝ ակնկալուած պատան յափշտակելու:

Անգղիոյ ոյժ ունենալով հանդերձ մեղմ եւ հեղ են որչափ որ կ'արելի է: Կը թուի

թէ կը հասկնան թէ ինչ բան կը վնասէ մարդու: Երբ տղոցմէ մին օր մը նաւակին ծայրին չատ մօտենալով գետն ինկաւ, ամենէն մօտ գտնուող փիղը դայեակի մը փափուկ կերպերով վերցուց տղան եւ նորէն նաւակին մէջ դրաւ:

Մինչ կը գտնուէինք Մուլէյն, գիշեր մը այս փիղերէն մին մեռաւ: Առաւօտուն աւմէնս ալ ծովեզրը գացինք զայն տեսնելու: Չէի երեւակայած երբեք թէ փիղերն ինչպէս ահաւոր են մինչեւ որ այս խեղճ կենդանին տեսայ մեռած եւ իր կուշտին վրայ անշարժ պառկած: Միւս փիղերուն զգացած վիշտը տեսնելն ալ հետաքրքրաշարժ էր: Այդ առաւօտ մարդիկը կտրեցին մեռած փիղին գլուխը եւ թաղեցին, որպէս զի միսը փտելէն ետքը առնէին թանկագին պատիճները: Իբր հարիւր բնիկ գործաւորներ զրկուեցան մարմինը ծովեզրը քաշելու համար, որպէս զի մակընթացութեան եւ տեղատուութեան ժամանակ ջուրին հետ ծով տարուէր մարմինը:

Բնիկները նշանաւոր չեն իբրեւ կորովի եւ աշխատասէր: Իբր մէկ ժամէն դիակը չուաններով փաթթելէն ետքը սկսան քաշել զայն իրենց դանդաղ բնաւորութեան համեմատ, մինչեւ ժամը հինգ, կէսօրէն ետքը, այդ միջոցին թերեւս յիսուն եարտա տեղ տարին զայն: Այդ սղոցարանը Զինացիի մը անօրինութեան ներքեւ կը գտնուէր: Յայտնի էր թէ երբ նա ժամը հինգին հոն եկաւ, գոհ չեղաւ գործին յառաջ երթալէն: Գործաւորները կանչեց պոռալով քանի մը վայրկեան, եւ ըսաւ անոնց որ նորէն սկսին աշխատիլ: Դիակը քաշող մարդոց գծին քովէն կը քալէր: Մէկը կ'ապտակէր, մէկուն կը զարնէր գաւազանով, կ'աղաղակէր եւ կը խրախուսէր զանոնք կերպ կերպ ձեւերով, եւ ժամը հինգուկէսին դիակը մնացած հարիւր եւ այսքան եարտա երկայնութիւն ունեցող ճամբան հաղցուցած էր: Զինացին գործը կիսկատար թողուլ չէր գիտեր, ուստի հրամայեց մարդոցը գետը մտնել եւ մեռած փիղը քաշել մինչեւ որ գետեզրը դար, ջուրին շատ մօտիկ: Յետոյ գիշերը մակընթացութեան ատեն ջուրն առաւ տարաւ զայն:

Տարակոյս չկայ թէ փիղերը ուրիշ տեղերու մէջ ալ նմանօրինակ նշանաւոր բաներ կ'ընեն — արդարեւ անոնք շատ կը գործածուին Հնդկաստան բանակի մէջ — բայց այս փիղերուն Մուլէյնի սղոցարանին մէջ գործելու կերպէն աւելի շահեկան բան չեմ գիտեր:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԾՈՂՈՒ ԶՐԱՆՑՔԸ

Արեւմտեան Եւրոպայէ Պալթիկ Ծով անցնիլ ի վաղուց հետէ զուարճութիւն եղած է ամառուան զրօսաշրջիկներուն: Այս ուղեւորութիւնը Գերմանիոյ Համպուրկ քաղաքէն կամ Անգլիոյ Հըլ քաղաքէն, քանի մը օրուան մէջ վայելել կու տայ ցամաքային եւ ծովային այնպիսի զանազանեալ համայնապատկեր մը որու քիչ անգամ կարելի է պատահիլ Հին Աշխարհին մէջ: Ծանապարհորդը ցարդ ոչ միայն շատ մը երկիրներու եղերքները կը քերէր, այլ նաեւ իր շուրջը գտնուող տեսարաններուն մէջ կը տեսնէր մասնաւոր գեղեցկութեանց գրեթէ անվախճան յաջորդութիւն մը: Սքակէրրաքի մէջէն կը նաւարկէր դէպ հարաւ, Տանիմար քաղաքի հողմաղացներով պսակեալ բարձունքներուն առջեւէն, անցնելով հինաւուրց էսսինորէն ուր բազմադաղ Գոփէնհակը արեւ-

գալին մէջ կը փողփողի. յետոյ Շուէտի բոլորտիքէն գտնաւոր Մալմոյէ վար, ի վերջոյ կը նաւէր նոր կղզիներու քովէ եւ նոր տեսարաններու մէջէ եւ կը հասնէր իր նպատակակէտն ի Պալմիկ:

Այս նոյն ճամբան աւելի շահեկան ծառայութիւն պիտի մատուցանէ քան ուրիշներ, վասն զի անոնք նաեւ պալմիկեան նաւահանգիստները գտնող վաճառականի նաւերու ճամբան են եւ այժմ այնքան չեն գործածուիր:

Անոր նկարագիւր երեւոյթները իրապէս, կրնայ ըսուիլ թէ, կը վայելուէին վաճառականութենէն բան զոհելով. վասն զի Եուրոպայի թերակղզին, վիթխարի գերանի նման ցցուած, մինչեւ իսկ ներկայ ժամանակներու մէջ մէկ օրէ աւելի կը դեգերեցնէր ծովեզերեայ Եւրոպայի նաւահանգիստներէն Պալմիկ եկող նաւերը:

Այսպիսի արգելք մը որմէ վնասուած են բոլոր վաճառական աղբերը, մեծապէս զգացուած է, եւ գերմանական ձեռնարկները սահմանուած էր առաջին ձեռնարկն ընել Եւրոպայի վաճառականութեան առջեւէն վերցնելու համար այս պատմական պատուարը: Եւ այսպէս Հոլլանդի ջրանցքով մը ձեղքելու խորհուրդը — խորհուրդ որ անցեալին մէջ շատ անգամ ինկած էր մարդոց միտքը, բայց երբեք իրագործուած չէր — շուտով պիտի ունենայ իր արդիւնքը, եւ վերջէմ կայսր արգէն Բիլի ծովածոցը հրաւիրած է աշխարհի նաւատորմները Հիւսիսային Ծովու Զրանցքին բացման հանդէսին՝ որ տեղի պիտի ունենայ գալ ամիս:

Այս նոր գործը նշանաւոր արդիւնք է արդի այն ճարտարագիտական հանճարին որ սարսափ չգիտեր երբ հարկ կ'ըլլայ լեռներ ծակել, եւ խնդամիտ կը փութայ իրարու միացնել ծովերը զորս Բնութիւնը զատած է իրարմէ: Փոքր բան չէ սա իրողութիւնը որ կարճ ժամանակի մէջ եւ յաջողութեամբ ի գլուխ հանուեցաւ ձեռնարկը հակառակ աննախատեսելի դժուարութիւններու:

Ծրագիրը հանուեցաւ 1878ին եւ շուտ մը ընդունելութիւն գտաւ գերմանական Ռայխսթակէն եւ բրուսիական Լանտթակէն: Բայց ութ տարիէն աւելի չտեւեց ջուրին աւելի քան վաթսու մղոն երկայնութեամբ ճամբուն պեղումը որմէ վաթսու եւեր միլիոն խորանարդ ետրտա նիւթ դուրս նետուեցաւ, եւ ջրանցքը կատարելագործուեցաւ իբր քառասուն միլիոն անգղ. ոսկի ծախքով: Սա իրողութիւնը թէ Գերմանիա ջրանցքին շինութեան ծախքին գրեթէ երկու երրորդը եւ Բրուսիա մէկ երրորդէն քիչ մը աւելին կը վճարէ, կը ցուցնէ ջրանցքին նպատակը եւ քաղաքական նշանակութիւնը: Բրուսիոյ Հոլլանդի գաւառը կ'օգտուի անկէ, Գերմանիա ոչ միայն առեւտրական այլ նաեւ ռազմագիտական շահեր ունի անկէ: Իր մարտանաւերը եւ վաճառականական նաւերը այժմ կրնան Պալմիկ մտնել առանց ուրիշ ջուրերէ անցնելու: Գերմանիա այսուհետեւ պիտի չստիպուի այն երկար պտույտներն ընել Տանիմար քայի անձուկ նեղուցներէն որք միջազգային թշնամութեանց ժամանակ դիւրաւ կրնան վնաս հասցնել իր մարտանաւերուն: Բայց առեւտրական շահերուն, զորս Գերմանիա ձեռք կը բերէ նոր ջրանցքին միջոցաւ, կը մասնակցին քիչով շատով նաեւ բոլոր աշխարհի վաճառականք: Քոփէնհագ իր նախկին կարեւորութիւնէն մեծ մաս մը կը կոր-

սրնցնէ իրեն մայրաքաղաք Պալմիկի ծովեզերքին, մինչ ընդհակառակն Համպուրկ պիտի զարգանայ նոյն համեմատութեամբ:

Պալմիկեան դանազան նաւահանգիստները կ'ակնկալեն՝ ընդհուպ առեւտրական դարկ մը ստանալ: Մինչեւ անգամ այնքան դէպ հիւսիս գտնուող Սթ. Փեթըրսպուրկի նաւահանգիստին համար ծախքեր ընելու ձեռնարկուեցաւ, սա ակնկալութեամբ թէ առեւտրական վերածնութիւն մը տեղի պիտի ունենայ ճամբու վրայ չինկող այն նաւահանգիստին մէջ:

Այլքի զարնող իրողութիւն է որ գերմանական եւ պալմիկեան ծովեզերներուն առեւտրական զօրութեանց հաւասարակշռութեան այս փոփոխութենէն ազդեցութիւն կրող քաղաքները ըստ մեծի մասին անոնք են որ ժամանակաւ կը կազմէին աշխարհահռչակ Հանսեան Դաշնակցութեան մէկ մասը. եւ դարեր առաջ Ամերիկայի եւ Հնդկաստանի ծովային ճամբուն գտնուելուն պատճառաւ մահու չափ վնասուող այդ քաղաքներէն ոմանք հիմա պիտի օգտուին Հիւսիսային Ծովու Զրանցքէն՝ իրենց հին բարդաւած վիճակը վերստին ձեռք բերելով:

ՈՉԻՆՉ ՆՈՐ

Անցեալ 1894 տարւոյ դարնան շատ շահեկան համաժողով մը գումարուեցաւ Հոռմայ մէջ ուր աշխարհիս ամէն կողմերէն բմիկներ ժողովուած էին: Բոլոր եկողներուն ուշադրութիւնը գրաւող շատ մը տեսարաններուն մէջ չէր գտնուեր աւելի դիւթիչ բան մը քան ցուցահանդէսը որուն ղրկուած էին ամէն ինչ որ կրնային գործածուիլ բժշկական դիտութեան այլ եւ այլ ձեւերով մէջ: Այդ ցուցահանդէսին մէջ կը գտնուէին կարգ մը բաներ, թերեւս բոլորին մէջ զարմանալի, որք կը բաղկանային մօտեքս պիղմամբ յերեւան հանուած վաղեմի ետրուրական քաղաքներէն հաւաքուած դանազան իրերէ: Ետրուրիոյ քաղաքակրթութիւնը արդէն ի չափ հասած էր մինչ այդ մասին մանկութեան մէջ կը գտնուէր Հոռմեական Պետութիւնը. եւ թէպէտ շատ ժամանակէ հետէ ծանօթ էր ուսումնականներու թէ ինչպէս զարգացած էր այդ քաղաքակրթութիւնը, բայց քիչեր պատրաստուած էին այս լինի վկաներուն յայտնութիւններուն թէ ինչ բարձր աստիճանի կատարելութեան հասած էր վերաբուժութիւնը:

Քով քովի կը տեսնուէին երեք կարգ վերաբուժական գործիքներ, մին ետրուրական (հաւանականապէս Ն. Ք. 3000ին շինուած), մին անգղիական՝ ներկայ դարու սկիզբները շինուած, եւ մին՝ վերջերս շինուած՝ վիէննացի վարպետներէ: Ետրուրական գործիքները շատ նման են վիէննականներուն, մինչ եօթնասուն տարի առաջ յիշգրիտ շինուածները քաղաքապէս շատ կոշտ բաներ են թէ՛ ձեւով թէ՛ շինուածքով: Դարձեալ, կը գտնուէին Ետրուրացեաց գանկեր, որոց մին կը ցուցնէր թէ ծակելու գործողութիւն կատարուած էր վրան, վասն զի ոսկորէն մաս մը հանուած էր, եւ անոր տեղ ոսկի տախտակ մը անցուած էր ճարտարութեամբ: Ուրիշ գանկերուն մէջ մեծ ապացոյցներ կը տեսնուէին թէ ատամնաբուժութեան մինչեւ իսկ վերջնագոյն յաղթանակները ծանօթ էին այս Ետրուրացեաց, մի միայն սա տարբերութեամբ որ անոնց արհեստական ակոսները բնական փղոսկրէ կը շինուէին, եւ ոչ թէ այժմ գոր-

ծածուած նիւթերէն: Ուստաւորաց նուէրները որք կը մատուցուէին չափաւորաց բազիններուն, եւ որոց նուիրման առթիւ նուիրատուները դասերու կը բաժնէին ախտերը եւ հիւանդութիւնները որոցմէ տառապած էին եւ ապաքինած, կամ վիրաբուժական գործողութիւնները որ կատարուած էին եւ որոց չնորհիւ բուժուեցին եղած էին, կը ցուցնէին թէ Իտալիոյ վիրաբույժները ասկէ իբր 5,000 տարի առաջ յաջողութեամբ կը կատարէին այնպիսի գործողութիւններ որոցմով իրաւամբ կը պարծին մեր օրերու վիրաբույժները:

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

Հիմա որ Գաղղիա բանակ մը կը զրկէ Մատակասքար զայն նուաճելու համար 65,000,000 ֆրանք ծախսելով, հակառակորդը կ'ըսեն թէ Թոնքինի յաղթութիւնը Գաղղիոյ 534,531,170 ֆրանքի նստաւ, եւ տարուէ տարի ստակ կը կորդէ Գաղղիոյ ժողովրդին քսակէն: Թէ ինչու համար Թոնքին չկրնար ինքզինք պահել, կ'ըսուի թէ Գաղղիոյ ամբողջ վարչութիւնն է պատճառը, որ նաեւ արգելք է իր արեւադարձային գաղթականութեանց եկամուտները ծախքերուն չբաւելուն: «Իժուարին է» կ'ըսէ այժմու գրող մը, «հաւատալ թէ Գաղղիոյ հնդկաչինական կայսրութիւնը մնայուն բան մըն է, վասն զի իր ետեւն ունի ազգային յիդրոլիկ քաղաքականութիւն մը, նուազող թիւ բնակիչներու, եւ նուազող եկամուտ մը, մինչ առեւտրական յաջողութեան նախնական պայմաններու թերութիւն կայ»:

—Փրոֆ. Մաքս Միւլլըր կը խոստովանի թէ ի սկզբան հակառակած էր աղջկանց գոլէճներու, բայց, կ'ըսէ, մեծ յաջողութիւն են անոնք, եւ ձեռք իրական հաճոյք տեսնել դեռատի աղջիկներ որ այնքան բուռն եռանդ ունին սորվելու: Երիտասարդները ըստ կարի քիչ կը գործեն, մանկամարդ կանայք՝ ըստ կարի շատ — չափէն աւելի շատ արդարեւ: Դարձեալ, աղջիկներ աւելի կանոնի վրայ կը գործեն, եւ աւելի դասաւորեալ է անոնց գիտութիւնը: Այս բանը գարմանալի կերպով կ'օգնէ անոնց ամբողջ նկարագրին զարգացման: Կ'ուզէի որ այդ մարդիկ ամենայնիւ եւ զրդուէին աւելի ջանալու»:

—Ճափոն 1894ին ունէր 1,864 մղոն երկարութիւն, որուն կէսը վերջին չորս տարիներու մէջ շինուեցաւ: Չինաստան ցարդ 100 մղոնի չափ միայն ունեցած է. բայց երկարութիւններու դէմ Չինաստանի նախնական նախապաշարումը այնպէս զօրաւոր մնացած չէ՝ թէ՛ արքունեաց մէջ թէ՛ ժողովուրդին: Այրի Կայսրուհին երկարութեւ զինքնու կողմը բռնած է եւ անագին ոյժ մը եղած է ինդուստ անոնց. եւ անոր յարաբերութիւնը յառաջգիմանէր անձերու, Լի Հունկ Չանկի, եւ Քունկ իշխանի հետ որ անոնց պարագլուխն է, պէտք է նկատել իբրեւ մեծ կարեւորութիւն ունեցող պարագայ մը:

—Բոյսերուն արմատները անագին քանակութեամբ խոնաւութիւն կը քաշեն հողէն եւ այս միջոցաւ խոնաւութիւն կ'արձակուի մթնոլորտին մէջ: Օրինակի համար, հասարակ արեւածաղիկը, հասկցուած է որ, տասներկու ժամուան մէջ 100 տրամէ աւելի ջուր կ'արձակէ: Այս հաշուով, 700,000 տերեւ ունեցող կաղնի մը իբր 700 տակառաջափ (560,000 քաշ) ջուր կ'արձակէ

այդ դէպքերը եւ Աստուծոյ իրենց յայտնած ճշմարտութիւնները գրի առնողներն :

Հ. Ուրեմն Սուրբ Գիրքը քանի՞ տարրերէ կը բաղկանայ :

Պ. Սուրբ Գիրքը երկու, աստուածային եւ մարդկային, տարրերէ կը բաղկանայ : Անոր մէջ պարունակուած ճշմարտութիւնները աստուածային տարրեր են : Բայց այս ճշմարտութիւնները գրող մատենագիրները զանոնք մարդկային մտքով տեսած եւ մարդկային լեզուով գրած են, ուստի Սուրբ Գիրքին մէջ տեսնուած ձեւի եւ ոճի զանազանութիւնները մարդկային տարրեր են :

Հ. Սուրբ Գիրքէն ինչպէս կը սորվինք Աստուծոյ կամքը :

Պ. Աստուած ժամանակաւ իր ժողովուրդին ինչ ճշմարտութիւններ որ սորվեցուցած է, հիմա մենք այն ճշմարտութիւնները Սուրբ Գիրքէն կը սորվինք, եւ մեր կեանքերը անոնց կը համաձայնեցնենք :

Հ. Սուրբ Գիրքին մէջ ամենէն կարեւոր յայտնութիւնը որն է :

Պ. Սուրբ Գիրքին մէջ ամենէն կարեւոր յայտնութիւնը Տէր Յիսուս Քրիստոսն է : Մեր Տէրը ամբողջ Սուրբ Գրոց կեդրոնն է : Ուստի ամէն բան անոր կամքին եւ սկզբանց համաձայն կը մեկնուի եւ կը հասկնուի :

Հ. Ինչ է մեղքը :

Պ. Մեղքն է չկատարել Աստուծոյ կամքը, եւ մասնաւորապէս անոր կամքին հակառակ գործել :

Հ. Ինչ կ'ըսես մեր ընկեր մարդոց դէմ գործուած յանցանքներուն համար :

Պ. Մարդոցմէ որոնք դէմ որ յանցանք գործենք, այդ գործը նախ Աստուծոյ դէմ մեղք է, եւ յետոյ մարդոց դէմ անիրաւութիւն է :

Հ. Ինչո՞ւ :

Պ. Երբ կ'ուզենք անիրաւութիւն մը ընել մեր ընկերներէն մէկուն դէմ, նախ ոտքի տակ կ'առնենք Աստուծոյ մեր ներսի դին յայտնած կամքը եւ օրէնքը, եւ յետոյ կ'ընենք այդ անիրաւութիւնը : Վասն զի Աստուած բոլոր իրաւանց եւ ճշմարտութեանց տէրը եւ աղբիւրն է :

Հ. Ուրեմն Աստուած ինչ աչքով կը նայի մեղքին :

Պ. Մեղքն է չար գործել, եւ ուստի թշնամութիւն է Աստուծոյ դէմ, վասն որոյ Աստուած զգուանքով կը նայի մեղքին, եւ կը պատժէ մեղքը սիրողը եւ անոր մէջ շարունակողը :

Հ. Մենք մեղաւոր ենք :

Պ. Այո, բաց ի Յիսուս Քրիստոսէն ամէն մարդ մեղաւոր է եւ Աստուծոյ բարկութեան ենթակայ :

Հ. Մանուկներն ալ մեղաւոր են :

Պ. Անոնք թէպէտ տակաւին մեղանշած չեն, բայց երբ կը սկսին բարին եւ չարը զանազանել, անշուշտ մեղք պիտի գործեն :

(Շարունակելի)

Այնթապ

Յ. Գ. ԳՐԻԳՐԵԱՆ

ՎԱՍՈՒՐԱՆԻՍ ՔՈՎ

Բաց Դասը

Մեծ եւ հարուստ քաղաքի մը փողոցներէն ամենէն աղտոտին ու նեղին մէջ էր հէք այրիին անշուք, ցած ու խարխուլ խրճիթն, ուր նա կը բնակէր չորս օրերու ինչ, աղքատ, խեղճուկ, վշտաբեկ :

Գիշեր մը, մերկ եւ անսուղ օրերն ի դուռ կը խնդրէին դէթ չոր հացի փշուր մը, եւ յուսահատ կուլային : Բայց այրին կը սիրէր իր Տէրն, եւ գիտէր թէ միշտ բարի եւ ողորմած է նա : Եւ այսպէս իր շուրջն առած իր սիրասուն, անհայր զաւակները՝ ջերմե-

ռանդ աղօթքով հաց կը խնդրէր ամենակարող Հօրմէն :

Երբ աղօթքը վերջացաւ, իր երէց որդին, Յակոբիկ, հազիւ ութը տարեկան, գեղեցիկ մանուկ մը, մեղմիկ ըսաւ, «Անուշիկ մայր, անցեալ օր, երբ կը կարգայիր այդ մեծ, կլոր, Սուրբ Գիրքը, մեզի սորվեցուցիր պատմութիւն մը, կը յիշեմ, թէ՛ սեւ ագռաւներ գիշեր ու ցորեկ, լուռ եւ անձայն կը կերակրէին անապատին մէջ մարգարէ մը, որ ճիշդ մեզի պէս խեղճ, աղքատ եւ անօգնական էր, իր տունը քարէ եւ աւազէ էր, բայց մեր բարի Հայրն Աստուած այդ մէկ միջոցը գոնէ այդ խեղճին էր տուած, որ չմեռնի սովամահով» : «Այո, իմ սիրուն Յակոբիկ, այո, այնպէս էր : Աստուած յայտնած էր իր մեծ սէրն այդ խեղճին, եւ սակայն այդ բան չա՛տ կանուխ էր, չա՛տ յառաջ : Ինչ օգուտ կայ մեզի այդ բանէն : մենք ի դուռ կը հառաչենք այդ պատմութիւնը ինչպիսի՞նչ» : «Սակայն, մայրիկ, միթէ կարող չէ՞ Աստուած հիմա ընել այն նոյն բանը զոր առաջ ըրած էր : միթէ մեր Աստուածը նոյն բարի Աստուածը չէ՞, մայրիկ, ուրեմն թող որ քիչ մը բանամ մեր ցած դուռը : սպասենք ամենքս ալ քիչ մը առնենք, լուռ եւ անշարժ, թերեւս նոյն սեւ թռչունը ներս մտնէ եւ մեզի պատառ մը հաց տայ իր դողդոջուն կողոցովը» :

Այս ըսելով՝ Յակոբիկ բացաւ դուռը լայն, եւ պլպլացող կանթեղին աղօտ լուսիկը լուսաւորեց իսկոյն նեղ փողոցին մութ անկիւնը : հոն պէտք էր գիտել հէք այրին ու Յակոբիկն՝ որ օճախին առջեւ նստած կը խառնէին մոխիրը, եւ երեք փոքրիկներն՝ որ իրարու պլուած շունչ շունչի կը քնանային... անօթի... ձիշդ նոյն պահուն — կէս գիշերն անցած էր արդէն — քաղաքապետը կ'անցնէր իր սովորութեան համեմատ : շատ բարեխիտ ու գթած մարդ մըն էր : երբ տեսաւ այդ անակնկալ լոյսն որ աղօտ կը ցոլանար ցած դռնէ մը, մօտենալով կանգնեցաւ այդ զրան սեմին վրայ, եւ զլուխը ներս ծռելով, հարցուց թէ ինչո՞ւ բաց թողուած էր այն քանի որ այնքան ցուրտ էր դեկտեմբերի գիշերը : «Իմ Յակոբիկս բաց թողած է զայն, տէր իմ,» պատասխանեց այրին, յուզեալ եւ գրեթէ խեղճուկ ձայնով մը, «որպէս զի ագռաւները ներս թռչին ու բերեն մեզի գոնէ պատառ մը հարուստներու չոր հացէն, զոր կը ծելով չըլլանք սովամահ, մանաւանդ սա խեղճուկ որբերս, որոնց համար կը հառաչեմ գիշեր ու ցորեկ, եւ որոնց հայրը, գրեթէ տարի մը առաջ, մեքենայի տակ ճգմուելով մեռաւ... իր եւ մեր օրապահիկը ճարելու համար... եւ այն օրէն... մինչեւ այս... օր... այս... գիշեր... ո՛հ... տէր իմ...» : «Այդպէս» ըսաւ, քաղաքապետն, յուզուած ու սիրտը լեցուած : «մի լար, խեղճ կին, մի լար, ահաւասիկ աղքատ մը, որ եկած է օգնել ձեզի : օ՛հ, եկէք իմ տունս, հետեւեցէք ինծի եւ պիտի տեսնէք թէ հոն ո՞րքան ագռաւներ կան, որ պատրաստ են ձեզի հաց տալու, եւ ոչ միայն հաց, այլ եւ շատ բաներ, հետեւեցէք ինծի» :

Յակոբիկ երբ այս խօսքերը լսեց, առանց բռնել մ'անգամ կորսնցնելու, իսկոյն հետեւեցաւ անոր : Տուն հասնելով՝ այդ ազնիւ, բարեգութ անձը շուտով իրեն կանչեց սիրաժպիտ զաւակներն, որոնք, ժիր ագռաւներ — բայց ոչ թէ սեւ, այլ ճերմակ, նման այն ագռաւին որ դեռ անիծուած չէր Ապոլոնէ — անմիջապէս պատրաստելով ճոխ

եւ համադամ կերակուրներ, միանգամայն անուշեղէններ, քաքար, կարկանդակ, պղտուկներ եւ այլն, տունն Յակոբիկին, որ անպատմելի ուրախութեամբ սրացաւ տուն իրեն ասուպ, եւ խրճիթն որ ցարդ միշտ սեւ օր էր տեսած՝ լեցուեցաւ առատ հացով եւ անսովոր զուարթութեամբ : Առաւօտն ալ ճշդուած էր : Յակոբիկին ուրախութեան աղաղակներէն միւս երեք փոքրիկներն ալ արթնցած էին : Յակոբիկ բացաւ ծրարը, բոլորեցին զայն հէք այրին ու որբերն, եւ խնդութեան արցունքով, գո՛հ եւ խաղաղ սրտով, ըրին իրենց ձաշիկը : Երբ վերջացաւ, Յակոբիկ աճապարեց զնաց բաց դրան քով, — զոր գոցելու մոռցած էր իր բերկրութենէն — եւ հանդարտիկ դուրս նայելով ըսաւ, «Ո՞վ Տէր, չնորհակալ ենք միշտ Քիւնէ, որ զրկելով մեզի ագռաւ մը, չնորհեցիր ձաշիկ մը» : ապա գոցեց դուռն, եւ վազեց ներս, ինչ կաւ մօրը պարանոցին վրայ, ըսելով «Տե՛սա՛ր մայրիկ, նոյն բարի Աստուածը, կարող Աստուածն ինչպէս կերակրեց մեզ : Անուշիկ մայրիկ, մոռցա՛ր այն համարը զոր անցեալ գիշեր կը կարգայիր մեզի, թէ մեր բարի Աստուածն ա՛յն է ելէ՛լ — այսքա՛ն յա՛տա՛նք» : Հէք այրին, առանց բռն մը արտասանելու, արտասուելից, համբոյրներով կ'ողողէր իր սիրուն Յակոբիկին երեսն ու ճակատը :

Ո՞վ հոգեւոր աղքատ, ո՞վ դուռն որ կը գանգատիս հոգեւոր հացի կարօտ ըլլալուդ, հոգեւորապէս խեղճ ըլլալուդ համար բացած ես սրտիդ դուռը թէ՛ գոց կը պահես զայն : Եթէ՛ գոց է, ինչո՞ւ կը գանգատիս : Բաց, բաց զայն, եւ ահա պիտի գտնես ուղորմած, գթած Փրկիչ մը, որ կանգնած կը զարնէ դուռդ : Բաց, բաց որ ներս մտնէ եւ քեզի հետ ընթրէ : Բաց որ կշտանաս, որ գանգատներդ դադրին, եւ հոգիդ Անոր սիրովը լեցուի, մութ հոգիդ Անոր դէմքին լուսովը պայծառանայ, պիղծ եւ անմաքուր հոգիդ Անոր անգին արեամբ լուացուի ու սրբուի : Բաց, ո՛հ, բաց, չըլլայ որ տրտմի երթայ, եւ հեռանայ, եւ ալ չդառնայ, եւ դուռն, մեռնի՛ր անսուղ : Բաց, ո՛հ, բաց, սիրտդ Յիսուսի բաց :

Երկիր

ՍՏՈՒԵՐ

ՆՈՒՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՆՊԱՍՏ ՅԱՐԳԻՆԻ, ՇԱՏԱՅՔ ԲԵՆԻՍԻ, ՈՇՏՈՒԱՆԻ ԵՒ ԹԵԼԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՅ

Հետեւեալ նուէրներն ընդունուած են մարտ 1էն մինչեւ 30 :	Դահ.
Խարբերդի արեւելեան եկեղեցի	50
Խարբերդ, Լուսիկ Խոնարարեան	20
Մարտինի ժողովուրդ	972
Միտիաթի »	200
Գարապաշի »	20
Կէօյլի »	12½
Ազախու »	10½
Պենապիլի »	10
Մանսուրիայի »	10
Յարութիւն Մուրատեան	8½
Աղքատ կին մը	1½
Միս Ռ. Հ. Փրաթ	40
Պզմէնի ժողովուրդ	20
Իշմէի »	60
Այնթապի »	448
Սէվէրէկի »	200
Թովանիէն Զրկայեան	540
Հ. Բ. Նուրեան	237½
Քիւ, Պատ. Խաչատուր Տամաճեան	30
Մարտինի ժողովուրդ	778
Խարբերդ, Յակոբ Նազարեան	12

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին, Պայպը Հաուսի մատրան մէջ : Աղօթքի նիւթն է, «Եւ ա՛ն Ժողովուրդն Լեւելէ Գեղեցիկն» : Մատ. ԺԲ. 43 :

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մայիս 6 ըստ Գուգ., եւ մայիս 18 ըստ Լատ. 1893

ՃԱՓՈՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ծայրագոյն արեւելքի խնդրոյն լուծման վրայ ահա քանի մը մեկնութիւններ եւրոպական թերթերու կողմէ.

Ար. Փեթըրսպուրկի պաշտօնաթերթը կ'ըսէ, «Իմաստուն որոշումը զոր յաղթականը (ձափոն) տուաւ կ'ամրացնէ այն դիրքը զոր իր յաջողութիւններուն կը պարտի: Դարձեալ, անոր կը բերէ յարգանքը քաղաքակրթեալ ազգերուն, որոնք կը յուսան տեսնել որ ձափոն բուժէ այն վէրքերը զորս յաջող պատերազմն իսկ յառաջ կը բերէ, եւ վերսկսի կազմակերպութեան եւ աշխատասիրութեան գործը, որուն միջոցաւ երկիր մը եւս քան զեւս կը նպաստէ ընդհանուր յառաջդիմութեան»: Նոր. Տէյչէ կ'ըսէ, «ձափոն անշուշտ այս զինուորական համար պիտի վարձատրուի համեմատապէս աւելի խոշոր գումար մը ստանալով իրեւ պատերազմական տուգանք, բայց կրնայ նաեւ նկատել թէ այն ամուր դիրքին համար զոր իր ջանքերով ձեռք ձգեց Ծայրագոյն արեւելքի մէջ պատուական երաշխաւորութիւնը մը ստացաւ, իր իմաստուն չափաւորութեան շնորհիւ, ոչ միայն իր յաջողութիւնները լիովին ընդունել տալով միջամտող երեք մեծ պետութիւններուն, այլ եւ զանոնք բարեկամ եւ փափաքող ընելով իր ապագայ խաղաղաւէտ դարգացման եւ բարգաւաճման»: Տէյչէ կ'ըսէ, «Մէկը իրաւունք չունի Անգղիա դատաւարտելու: Եթէ Անգղիա չմիացաւ Ռուսիոյ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի, անոնց դէմ ոչ խօսեցաւ եւ ոչ գործեց, եւ յօժարութեամբ կը ձանձնանք անոր կատարելապէս ուղիղ ընթացքը: Սակայն մի եւ նոյն ժամանակ կը կարծենք թէ անոր հանրային մարդիկը քանի մը օգտակար դասեր առին նորագոյն դէպքերէն: Անշուշտ քիչ մը դարձացան տեսնելով թէ Ֆրանսա Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ հետ գործակցեցաւ Ծայրագոյն արեւելքի մէջ: Ապահով կրնանք ըլլալ թէ Անգղիացիք իրենց գործնական արթնամտութեամբ նշանակեցին այդ դէպքը, եւ թէ արդիւնքն անվրէպ նպաստաւոր ազդեցութիւն պիտի ունենայ անգլիաֆրանսական յարաբերութիւններու վրայ»: Սէյէ կ'ըսէ, «Եթէ Ձարը շատ շնորհակալ է մեզմէ, նոյնչափ շնորհակալ ըլլալու է Գերմանիոյ կայսրէն: Ուստի ըզրորովին անկարող ենք տեսնել թէ մեր եւ Ռուսիոյ միջեւ կեցած բարեկամական կապերն ինչպէս աւելի ամրացած կրնան ըլլալ, քանի որ նոյնպիսի կապեր հաստատուեցան նաեւ աւելի ամրապէս Պերլինի եւ Ար. Փեթըրսպուրկի կայսերական զիւանսներուն միջեւ: Ուստի ընաւ չենք հասկնար թէ ինչ չանցանք մեր գործակցութենէն»: Սթուարթ կ'ըսէ, «Բովանդակ Եւրոպայի մէջ հանգստութեան զգացում մը յառաջ պիտի բերէ սա լուրը զոր այսօր կը հրատարակենք, թէ ձափոն հաւանած է հրաժարիլ Լիաթուենի թերակղզին զրաւելու պայմանէն: Այս որոշումը, զոր ըրաւ Ռուսիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ ստիպումներուն տեղի տալով, ոչ միայն յաղթանակ մ'է այն պետութիւններուն դիւանագիտութեան համար, այլ եւ կը ցուցնէ թէ Միջատոյն նախարարները խորհուրդի մէջ նոյնչափ խոհեմ են որչափ իր զօրավարները եւ ծովակալները պատերազմի մէջ քաջարի եւ ճարտար են»: Կը հասկցուի թէ ձափոն պատերազմական տուգանքի յաւելում

մը կ'ակնկալէ Լիաթուենի թերակղզին չգրաւելուն փոխարէն: Լուրի մը նայելով յաւելուածական գումարն է 100 միլիոն թաէլ, բայց ճիշդ գումարը պիտի որոշուի Զինուեւ ձափոնի միջեւ ապագայ բանակցութիւններով: Թաէ կ'ըսէ թէ այս խնդիրը պետութեանց ալ մեծ բանակցութիւններու նիւթ կ'ընծայէ: Պատերազմի մէջ ձափոնցիներու ամբողջ կորուստը մինչեւ մարտ 8՝ կը հաշուուի 1,654, որոնց 542ը կոռոյ դաշտին վրայ մեռած են եւ մնացեալները հիւանդութեան եւ վէրքերու զոհ գացած են:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիս 8ին Գերմանիոյ Ռայխսթակն սկըսաւ պատժական օրէնքի խնդրածման ծրագրին երկրորդ ընթերցումը: Վիճաբանութիւնն սկսաւ Նախարարապետը որ դարձեալ բացատրեց թէ ինչո՞ւ կառավարութիւնը կը ներկայէ այս ծրագիրը, եւ ցաւ յայտնեց որ շատ մը փոփոխումներ կրած է ծրագիրը, եւ որ ոմանք որոնց օգնութեան ապաւինած էր կառավարութիւնը կը հակառակին ծրագրին: Վիճաբանութիւնն յառաջ տարուեցաւ մինչեւ չաբաթ օր: Պատերազմական եւ Դատական նախարարները եւ ուրիշներ պաշտպանեցին ծրագիրը, բայց կ'երեւի թէ ծրագրին ընդդիմացողներուն պատասխանները զօրեղ եւ համոզիչ էին: Յայտնի է նաեւ թէ ժողովըրդային զգացումն ալ հակառակ է ծրագրին, վասն զի անոր դէմ 93,000 խնդրագիր մատուցուած է Խորհրդարանին: Վիճաբանութեան մեծ մասին առարկան էր ծրագրին երրորդ յօդուածը որ կը թուէ օրէնքի հակառակ տասն յանցանք, եւ կը տրամադրէ որ ով որ գովէ ասոնցմէ մէկը, կամ պաշտպանէ զանոնք գործողները յանցաւոր համարուի եւ դատի ենթարկուի: Այս յօդուածը մերժուեցաւ, եւ յետոյ ամբողջ ծրագիրը մերժուեցաւ յօդուած առ յօդուած առանց ուրիշ վիճաբանութեան: «Այսպէս», կ'ըսէ Լէյպցիգի «Կը վերջանայ պատմութիւնը պատժական օրէնքի խնդրածման ծրագրին որ անցեալ հոկտեմբեր ամիսէն ի վեր կը գրաւէր Գերմանիոյ աշխարհավարներուն ուշադրութիւնը, եւ որուն առաջին պտուղն եղաւ Քափրիլի կոմսին հրաժարումը նախարարապետի պաշտօնէն»:

Քուպայէ հասած պաշտօնական տեղեկութիւններէ կ'իմանանք թէ սպանիական իշխանութիւնը այլ եւս ծանր չեն համարիր կղզւոյն ապստամբութիւնը: Թէպէտ ամբողջովին վերջացած չէ ապստամբութիւնը, կ'ըսուի սակայն թէ ապստամբները փախստականներու քանի մը խմբակներու վերածուած են:

13,000 ռուբլոյ տուգանքը զոր Անգղիա կը պահանջէր Նիքարագուայէ՝ հաւաքուեցաւ ժողովրդային հանդանակութեամբ: Խնդիրը փակուած կրնայ համարուիլ: Բնականապէս Անգղիոյ դէմ ժողովրդային հակակրօնական զգացումը Նիքարագուայի մէջ շատ զօրաւոր է տակաւին:

Շոգենաւալին ընկերութիւններու գործակալներուն խօսքին նայելով կ'երեւի թէ այս տարի Ամերիկա դաղթողներուն թիւը շատ աւելի պիտի ըլլայ քան զոր եղած է որ եւ է նախորդ տարւոյ մէջ: Ընկերութիւններէն ոմանք հասարակ (կոնսուլեր) ուղեւորներու անցագիրը կ'իստով չափ աւելցուցած են:

Սթուարթի Վիեննայի թղթակիցը կ'ըսէ

թէ, թէպէտ Քալնոքի կոմսին հրաժարականը չընդունուեցաւ կայսրէն, ստոյգ է որ պատուիրակութեանց ժողովին գումարումէն, որ տեղի պիտի ունենայ յունիս 6 հինգշաբթի օրը, քանի մը չաբաթ ետքը պիտի քաշուի պաշտօնէն զոր կը վարէ 1881էն ի վեր: Կ'ըսուի թէ կայսրը ինքնագիր նամակով մը բարձր աստիճան մը պիտի շնորհէ Հոնգարիոյ նախարարապետ Պարոն Պանֆիլի:

Հոնգարիայէ աղետալի հրդեհներու լուրեր կու գան: Ալսոքիւպին անունով պղտիկ քաղաքը որ երկու տարի առաջ այրեցաւ եւ ապա վերաշինուեցաւ՝ դարձեալ մոխիր դարձեր է, եւ ընակիչներէն 10 անձինք բոցերուն զոհ գացեր են: Ուրիշ քանի մը գիւղեր ալ այրեր են:

Ուրբաթ օր Նաթալի թագուհին Պելկրատ հասաւ եւ արքայաւայել պատուով ընդունուեցաւ: Պատանի թագաւորն իր մօրն ընդ առաջ ելաւ ընկերակցութեամբ իր նախարարներուն եւ քաղաքային եւ զինուորական զինաւոր պաշտօնեաներուն: Նախարարապետը բարի դալստեան ուղերձ մը կարդաց: Քրիսթիի նախարարութեան հրաժարման վտանգն անցաւ կ'ըսուի: Սերպիոյ դժուարութիւնը գանձային է ինչպէս Յունաստանինը: Սերպիոյ կառավարութիւնը օտար սեղանաւորական տուններու օգնութեամբ միայն կրնայ վճարել իր պարտքին տոկոսը երբ կտրօններու հատուցման ժամանակը գայ: Սերպիոյ մէջ հանրութիւնը ընաւ չուզեր որ երկրին հասոյթին մէկ մասը եւրոպական հսկողութեան ենթարկուի, եւ սակայն օտար սեղանաւորական տունները կը դժկամակին շարունակել իրենց փոխառութիւնները եթէ այնպիսի մասնական հսկողութիւն մը չհաստատուի: Ուստի խնդիրն հիմա սա է թէ կառավարութիւնն ինքզինք սնանկացեալ հոշակելու է թէ ոչ:

Մայիս 3 ուրբաթ օրը սոսկալի կիկլոն մը պատահեցաւ Միացեալ Նահանգներու Այօուա եւ Հարաւային Տաքսթա նահանգներուն մէջ: Ամենէն մեծ աւերը գործուեցաւ Սու Սէնթըր քաղաքին մէջ ուր երեք զարդոյներ կրեցին անոր հարուածը եւ վարժապետներէն եւ դպրոցականներէն ոմանք մեռան: Կը կարծուի թէ մեռողներուն թիւը 130ի կը հասնի:

Լորտ Սէյլըրն, որ Մր. Կլաուսթըրի դահլիճներէն միոյն մէջ Լորտերու ժողովին ատենապետ եւ Դատաւորապետ եղաւ, եւ որ սակայն Իռլանտական խնդրոյն համար իր պետէն բաժնուեցաւ, մայիս 4ին մեռաւ 83 տարեկան: Անգղիացւոց ամենէն նշանաւոր իրաւագէտներէն միւն էր:

Պերլինէ կը հաղորդուի թէ Ռայխսթակը մերժած է ծխախոտի տուրքի վերաբերեալ ծրագիրն ամբողջովին, որուն միջոցաւ Գերմանիոյ կառավարութիւնը կ'ուզէր գոցել անցեալ տարի ընդունուած զինուորական ծրագրին պատճառաւ դոյացած բացը, եւ այս բացին համար գանձային նոր կարգադրութիւն եղած չէ դեռ: Առաջարկուած տուրքին դէմ ժողովրդեան կողմէ յայտնուած հակակրօնութենէն կ'երեւէր թէ պիտի մերժուէր այսպէս: Իր աթոռը կորսնցնել չուզող ոչ մէկ երեսփոխան պիտի համարձակէր այդ ծրագրին ի նպաստ քուէ տալ:

Ծայրագոյն արեւելքի մէջ խաղաղութեան վերահաստատման մէկ արդիւնքը սա է որ եւրոպական կառավարութիւնները կը ջանան օգուտ քաղել առեւտրական նոր ասպարէզներէն որ բացուեցան խաղաղու-

Թեան դաշնագրով: Գերմանիոյ կառավարութիւնը առեւտրական նոր պայմանագիր մը կնքելու համար բանակցութիւններ սկսած է Ճափոնի հետ: Պրանսացիներն ալ չարժեքով վրայ են: Լիոնի առեւտրական սենեակը պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ ի Չին, քննելու համար առեւտրական այն խնդիրները որոնք իրաւամբ կը նկատէ թէ պիտի անվրէպ ծագին չինեւծափոնական խնդիրն լուծուէն ետեւ: Առեւտրական նոյն սենեակը Պրանսայի Առեւտրական նախարարին հաղորդած է որոշում մը որով կը յայտարարէ թէ ինք պատրաստ է 100,000 ֆրանք յատկացնել պատուիրակութեան մը որ ղրկուի թոնքին սահմանակից չինական գաւառները ուսումնասիրել առեւտրական տեսակէտով: — Յունական արքունեաց մեծ մարաշխատ Մ. Գրեկորիոսը, որ իբր 15 տարի յունական դեսպանի պաշտօն վարեց ի Կ. պոլիս, կիրակի օր մեռաւ Աթէնքի մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ շաբաթ օրէն ի վեր մայրաքաղաքի մէջ հնտախտի ո եւ է դէպք չճանուցուիր պաշտօնապէս: Առողջապահական խորհուրդին տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ տարւոյս մէջ յունիւ 17էն, երբ սկսաւ այս հիւանդութիւնը, մինչեւ մայիս 6, բոլոր բռնուածներուն թիւն է 324: Ասոնցմէ 194ը կամ 60 առ հարիւրը մեռան, իսկ միւսներն ապաքինեցան: Այս թիւերուն մէջ չեն այն զինուորները որ վարակուեցան կամ մեռան: Մէքքէէ առնուած հեռագրէ մը կ'իմացուի թէ հոն կիրակի օրը հնտախտի նոր դէպքեր տեղի չեն ունեցած եւ թէ ժողովրդեան առողջական վիճակը գոհացուցիչ է: Գերմանացի նշանաւոր պոլիտիկոս Փրոֆ. Էմմէրիխ, որ վերջերս կայսերական հրահրմամբ Կ. պոլիս եկաւ, ընդարձակ տեսեղեկագիր մը մատուց Մեծ եպարքոսին: Առողջապահական այլ եւ այլ միջոցներէն զորս կը յանձնարարէ ձեռք առնել հետեւեալները կը նշանակենք: ամբողջովին վերաշինել կոյուղիները, քանի մը հանրային աղբիւրներ բանալ, եւ Գասըմ փաշայի ձորը մաքրել:

Թունձա, Մարիցա եւ Արտա գետերուն վերջին ողողումները ճահճային եւ ապառոջ վիճակի մը վերածեցին ընդարձակ տարածութեամբ գետիններ: Որովհետեւ զիւղացիներն անկարող են չորցնել այս կերպով ձեւացած ճահճները, երկրագործական նախարարութիւնը Էվքալիփթոս տունկի սերմ ղրկած է մեծ քանակութեամբ որ ցանուի ճահճային տեղերը եւ այսպէս առջեւն առնուի ջերմաստի եւ տեղի ծագման որուն շատ նպաստաւոր վիճակ մը ունին այդ տեղերը: Պատուական տնօրինութիւն է այս, վասն զի այս ծառերը չուտ կ'աճին եւ շատ օգուտներ ունին, սակայն կը վախճանք որ Էտիքի եւ չրջակայից կլիման շատ ցուրտ գայ անոնց:

Կառավարութիւնը, նկատելով թէ Պէնկագի չրջակայից կլիման շատ նպաստաւոր է Էնկիւրիի այծեր բուծանելու, որոշած է այդ կողմերն այդպիսի այծեր ղրկել թէպէտ ասոր կ'առարկեն Էնկիւրիի իշխանութիւնը, որոնց տեսակէտով վտանգաւոր է այդ պատուական կենդանիները բուծանելու երկու կեղծոն ունենալ: Այս կենդանիներն օտար երկրներ ղրկելն արգելուած է: Հարաւային Ափրիկէ ղրկուածներուն տեսակն ստորնացած է, եւ այն կողմերու ագարա-

կատեարք շատ կը փափաքին ագնուացնել իրենց ունեցածը նոր այծեր բերելով:

Մայիս ամսոյ մէջ վեհ. Սուլթանն ըստ սովորութեան դաշտային հացկերոյթ պիտի տայ մայրաքաղաքի բոլոր կառավարական գործողներու ուսուցիչներուն եւ շակերտներուն: Երկուշաբթի Փանկալթիի զինուորական վարժարանի, երեքշաբթի Միլլէյէ վարժարանի, չորեքշաբթի Թնդանօթաձիգ զօրաց վարժարանի, ցամաքային երկրաչափական եւ անասնաբուժական եւ դեղագործական վարժարաններու եւ հինգշաբթի Սուլթանիյէ վարժարանին աշակերտները եւ ուսուցիչներն հացկերոյթի հրահրուեցան ի Բեաղդափանէ: Այս բոլոր վարժարաններուն ալ ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն կողմէ երախտագիտական ուղերձներ պատրաստուեցան եւ մատուցուեցան յոտս կայս. գահոյից:

Շաբաթ օր սկսաւ վեց անձերու դատաստանը որոնք բանտարկուած էին սամրաստանութեամբ թէ օսմ. կայս. պանքայի հինգ ոսկինոց թղթադրամի կեղծերը շինած են: Որովհետեւ ամրաստանեալներէն մեծ մասը յոյն են, Յունաց հիւպատոսարանի թարգմանը ներկայ էր դատին:

Ամսոյս Յին Գոնեայի եւ չրջակայից մէջ երեք ժամ ձիւն տեղաց, եւ ջուրերը ատեն մը սառեցան: Զիւնը տակաւին հալած չէ լեռներուն վրայ եւ սաստիկ ցուրտ կը զգացուի:

Էրզրումէ առնուած նամակ մը կ'ըսէ թէ ապրիլ 27ին ձիւն տեղաց Գլիի մէջ եւ 15 հարիւրորդամեթր բարձրացաւ:

Ուշագի չրջակայից մէկ գիւղին մէջ քանի մը օր առաջ ծանր կոիւ մը տեղի ունեցաւ ծխախոտի մաքսանենգներու խմբակի մը եւ Ռէճիի դէտերու միջեւ: Դէտերէն մին սպանուեցաւ եւ անոնց օգնող ոստիկան զինուորներէն մին վիրաւորուեցաւ:

Զօրի տեղային իշխանութիւնը Եփրատի վրայ կամուրջ մը շինելու արտօնութիւն խնդրած են կեղրոնական կառավարութիւնէն:

Պատերազմական նախարարութիւնը Անգղիայէ ապապրուած բուրդի բազմաթիւ հակեր ընդունեց Էյուպի կայս. չութայի գործարանին համար:

Շաբաթ օր խտիվ Ապպաս փաշայի մայրը մայրաքաղաքս հասաւ եւ գնաց ուղղակի խտիվին ծովեզերեայ ապարանքն ի Պէպէք, ուր պիտի մնայ իբր երեք ամիս:

Նորագոյն եւ առատ անձրեւներու պատճառաւ Տիգրիս գետն յորդեր է, եւ իր երկու եզերաց վրայ շատ մը արտեր ողողեր եւ մեծ վնաս հասցուցեր է հունձքերու:

Սամաթիոյ հրկիզեալներու նպաստամատոյց յանձնաժողովը որոշեր է հանգանակուած զրամն անմիջապէս չբաշխել, այլ նոր գումարներ ալ հաւաքել սա նպատակաւ որ բաւական մեծ գումար մը գոյանայ որով կարելի ըլլայ փոքրիկ տուններ շինել ամենէն կարօտ հրկիզեալներուն համար:

Տրապիզոնի մէջ յանձնաժողով մը կարգուած է որուն պաշտօնն է հսկել այն գաղթականներուն վրայ որոնք Ռուսիայէ կու գան եւ այն նահանգէն անցնելով Օսմ. պետութեան ուրիշ կողմերը կ'երթան: Այդ յանձնաժողովը գաղթականներուն ուղեւորութեան անհրաժեշտ պիտոյքն ալ պիտի հայթայթէ:

Ամսոյս 1/13 թուականաւ Բ. Դուռն հասած հեռագիրներէ կ'իմացուի թէ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ Պրուսայի, Էնկիւրիի, Հալէպի, խարբերդի, Տրապի-

զոնի, Սըվադի, Գասթէմուռիի, Ատանայի եւ Տիարպէքիի կուսակալութիւններուն մէջ:

Մ. Պէլէ եւ Մ. Էրնէսթ տը Լանս Պանտրմայի եւ Պալքէսէրի միջեւ երկաթուղոյ գիծ մը շինելու մենաշնորհ խնդրած էին կայս. կառավարութիւնէն: Սակայն Մ. Նակէլմաքէրս կ'ընդդիմանար անոնց ձեռնարկին, ըսելով թէ իրն է առաջնութեան իրաւունքը: Խնդիրն յանձնուեցաւ ձեռնհաս իշխանութեան որ որոշեց թէ Մ. Նակէլմաքէրսի պահանջունն անհիմն է:

Կիրակի օր կառքի մը ձիերը խրտչեցան եւ իրենց վազքին մէջ կառապանն (մահմետական մը) ինկաւ եւ առած վերքերէն մեռաւ: Նոյն օր Ամպրուազի անունով յոյն ատաղձագործ մը, երբ նորաշէն տունի մը վերի յարկէն կը վազէր օգնութեան հասնելու համար փողոցին մէջ ձիերէ կոխտուած տղու մը, սահեցաւ սանդուխին վրայ որ տակաւին բազրիք (խարթուք) չուներ, եւ բակին մէջ ինկաւ անմիջապէս մեռաւ:

Օսմ. Հանրային պարտուց վարչութեան տնօրէն Մ. Վէհսան Գայիառ տեղեկագիր մը պատրաստեց 1894-5 երեւմտական տարւոյ հասոյթներուն եւ ծախուց վրայ: Տարեկան հասոյթը անցեալ տարւոյ հասոյթին հաւասար է: Թէպէտ ինչ ինչ կողմերէ վնասներ կան, բայց անոնց դէմ ալ ուրիշ շահեր կան: Զուտ հասոյթին համագումարն է 2,196,319 ոսկի, մինչդեռ 1893-4 տարւոյն էր 2,189,403 ոսկի: Գլխավճարի եւ ուրիշ նպատակներու յատկացուած գումարները զիջելէ ետեւ, այս տարւոյ հասոյթէն պարտուց տոկոսի հատուցման համար կը մնայ 1,285,055 ոսկի բացի փոքրիկ գումարէ մը, որ նախորդ տարիներու գումարներուն հետ միանալով կը հասնի 342,512 ոսկեոյ: Դեռ կարծիքի համաձայնութիւն չկայ թէ այս գումարն իբրեւ պահեստի դրամ պահուելու է թէ տոկոսի վճարման յատկացուած գումարին վրայ բարդուելու է:

Առողջապահական կեղրոնական վարչութիւնը նախագրուչական միջոցներ ձեռք առած է նկատելով որ մահմետական ուխտաւորներու Մէքքէէ վերադառնալու ժամանակը կը մօտենայ: Ծիտտէի ճամբով վերադարձող ուխտաւորներուն համար տեղային իշխանութիւններու հրահանգ տրուած է հսկել անոնց վրայ եւ չթողուլ որ պէտք եղածէն աւելի ժամանակ անցնեն ճամբուն վրայ: Հիւանդները ծիտտէ պիտի ղրկուին եւ այն քաղաքի հիւանդանոցին մէջ պիտի հաստատուին: Եթէ չենք անբաւական դայ, վրաններ եւ տաղաւարներ պիտի կանգնուին: Հասած ուխտաւորները, բժշկական պարզ այցելութիւն մը ետեւ, առաջին պատեհութեամբ նաւ պիտի դուրսն որպէս զի քաղաքին մէջ չխոնարհին: Ծոգեալներուն մէջ ալ հոգ պիտի տարուի որ չափէն աւելի չխոնարհին: Իւրաքանչիւր շոգեաւա բժիշկներ եւ հակաճեւական գործիչներ պիտի ունենայ:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ
Մայիս 6/18, 1895

Գոնսոյիտէ	28 23		
Բուժէլի Երկաթուղի	157 75		
Թահվիթը Օսմանիյէ	403		
ԳՐԱՄ. ՕՍՄ. ԿԵՆ 100Է			
Մէճիտիյէ	408 4	Ռուսիայ բու	90 30
Մէթալիք	97	Նարուէն	88 20
Պէշիք	403	Գրիմից	54 15
Աթլուք	403	Անգլ. ԿԵ	140 35
Մանր արծաթ	403	Մանր թղթ.	8 34

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՅԱՐԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՐԱՐ ԳՅՈՒՆՆԵՐ

Ֆինանսները Երգուշը Ամերիկացի Խան